

Eesti 37. meistrivõistlused üksikmängus

Tallinn, 6. mai 2017

1. Milline rahvas on püstitanud need püramiidid, mille küljed on ajalooliste püramiidide hulgas kõige järsemad? Pilt on tehtud Meroe asulas, püramiidid on püstitatud umbes ajavahemikul 300 e.Kr – 300 p.Kr. Vastuseks sobib ka tänapäeva riik, kus see pilt on tehtud.

2. Põhja-Ameerika põlisrahvastel oli selle jaoks erinevaid sõnu, näiteks hidatsa keeles *xupa*, lakoota keeles *wakand*. Laiemalt on tuntud algonkini keeltest tulenev termin, mida on vahel kujutatud kõigile põlisameeriklastele ühisena. Milline termin? See kirjeldab üleloomulikku maagilist jõudu, mida vabalt tõlgitakse kui „Suur Vaim“.

3. See mitmel alal andekas mees sündis tänapäeva Poola territooriumil ja sai ülikoolihariduse Leipzigris. Osales Suurbritannia poolel USA Iseseisvussõjas. 1784-96 tegutses koduõpetajana Liivimaal. Osales Mellini Liivimaa atlase kujundamises. Alates 1803. aastast oli Tartu Ülikooli professor, erialadeks põllumajandus ja arhitektuur. Tartu klassitsistliku linnapildi kujunemisel oli tema roll määrav. 1828. aastast puhkab ta Tartu Vana-Jaani kalmistul. Kes?

4. Küsitava hoone nurgakivi panekuga 1862. aastal tähistati Vene riigi 1000. aastapäeva. 1920-tel hakati hoonesse halvustavalt suhtuma. Sõna võtsid paljud toleaeagsed kultuuritegelased. Näiteks: „*** tuleb igal juhul kõrvaldada“ (August Gailit ja Peet Aren, 1938); „*** sobib [oma praegusesse asukohta] sama vähe nagu väärtusetu vanaisa-aegne kummut moodsasse tuppa“ (August Vomm). Nõukogude ajal ei varjanud oma põlgust Sulev Mäeväli: „*** on üpris tagasihoidlik ehitist, ilumeel on temast jälgi jätmata mööda läinud“ (1981). 2007. aastal lõpetati mahukas restaureerimistöö ja nüüd nimetatakse ehitist „viisipäraselt ehitatud“ (Tiina-Mall Kreem) neogooti stiili varajaseks näidiseks. Milline ehitist?

5. Kuigi tema kroonimist kuningaks 1253. aastal loetakse Leedu omariikluse alguseks, on ajaloolisi andmeid nii tähtsa isiku kohta napilt. Tema sünniaeg pole fikseeritud, arvatakse, et see toimus vahemikus 1200-1203. Kirjalikes allikates mainitakse teda esmakordselt 1219 seoses Leedu vanemate ja Galiitsia-Volõõnia vahelise rahulepingu sõlmimisega. 1250 (või 1251) võttis vastu ristiusu ja sai troonileastumiseks vajaliku paavsti heakskiidu. Tapeti 1263 oma kälimehe Daumantase poolt. Kes?

6. 1957. aastal kingiti Mongoolia-visitide ajal NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele Kliment Vorošilovile Orlitsa. Toona oli tegemist üsna haruldase kingitusega – 1970-tel aastatel oli neid kogu maailmas täpselt 182. Tänapäeval umbes 2000, neist kümnekond Eestis. **Mis või kes oli Orlitsa?** Palume võimalikult täpselt (kaheosalist) vastust!
7. See tänapäeva Ankarast 80 km lääne poole jääv linn oli sajandeid Früügia pealinn, kuni galaadid linna meie ajaarvamise eelsel 3. sajandil maatas tegid. Aastal 333 e.Kr väisas linna Aleksander Suur ja kõik, kes tema vägitegudega kursis on, peaksid linna nime une pealt teadma. **Milline linn?**
8. Niguliste kiriku peaaltaril on kujutatud õõvastavaid pilte ühe 3. sajandil elanud märterpühaku viimastest hetkedest. See Rooma ohvitser võttis vastu ristiusu ja selle eest teda ka vangis hoiti ja piinati. Lõpuks lõmastati ta veskikiviga, mistõttu on temast saanud möldrite kaitsepühak. Vangistuses õnnestus tal ristiusku pöörata 3 Rooma sõdurit, kes samuti hukati. Kuna samanimelisi pühakuid on vähemalt 8, täpsustame, et küsitav on Püha *** Marseille’ist. See eesnimi on laialt levinud eriti Ida-Euroopas, nii on seda kandnud või kannavad mitu peaministrit. **Mis nimi?**
9. Kui ta saab oma päranduseasjad korda aetud, saab temast üks maailma rikkamaid inimesi, kellel on varandust vähemalt 30, teistel hinnangutel 40 kuni 57 miljardit dollarit. Tema nime ametliku lühima vormi kirjapanekuks piisab viiest ladina tähest (isal läks vaja kuus). **Kes?** Punkti ei saa selle eest, kui kirjutate mis riigis ta millist ametit pidama hakkab.
10. Näete ühte paika, mille nimi loovas tõlkes tähendab „Kärjate lagendik“. Piirkond on tuntuks saanud tänu seal aastal 930 aset leidnud sündmusele. Läks vaid (!) 1000 aastat ja aastal 1930 asutati samanimeline rahvuspark. **Milline paik?** Punkti saate, kui teate riiki, kus see paik asub.

- 11.** Ta oli sõjaväelane ja insener, keda tema teenete eest Rootsi kindlustuste moderniseerimisel kutsutakse „Rootsi Vaubaniks“. Tema jooniste järgi valmisid muuhulgas Tallinna, Narva, Tartu ja Riia bastionid. Pidas Rootsi põhivaenlaseks Venemaad ja nõudis Karl XII-lt rohkem raha idapiiri kindlustamiseks. 1696-1702 oli Liivimaa ja Riia kindralkuberner, Vana-Virtsu mõisa rentnik. Koostas Karl X eluloo ja ajalooliste graveeringute kogu *Suedica antiqua et hodierna* („Ennemuistne ja tänapäeva Rootsimaa“). **Kes?**

- 12.** See amet loodi Eestis aastal 1995. Näete piltidel mehi, kes on seda ametit pidanud. Me ei küsi nende nimesid (kuigi tublimad teie hulgast teavad ka neid), **vaid hoopis millise ametiga on tegemist?**

- 13.** See juurat, majandust ja filosoofiat õppinud mees oli 1933-38 Saksamaa propagandaminister, 1938-45 majandusminister ja Riigipanga president. Kuna riigikassa täitmiseks kasutati juutidelt röövitud varandust, sh. sõrmuseid ja kuldhambaid, hinnati Nürnbergis tema teeneid Reichi majanduse ees eluaegsega. Kehva tervise pärast vabastati 12 aasta pärast, 3 aastat enne oma surma 1960. aastal. **Kes?**

- 14.** Teise maailmasõja ajal asutas Maria Dickin autasu *Dickin Medal*, mille statuut sarnaneb paljuski 1856. aastast välja antavale *Victoria*

Cross'ile. 1943-1949 anti Dickini medalit välja 54 korral. Järgnes poole sajandi pikkune vaheaeg. Seoses jätkuva sõjategevusega Iraagis ja Afganistanis on 21. sajandil medalit jälle välja andma hakatud. **Kellele on mõeldud Dickini medal?**

- 15.** Ta pühendas suurema osa oma elust (1935-2016) meditsiinile, olles üks Eesti kaasaegse meditsiinisüsteemi (sh. perearstisüsteemi) alusepanijaid. Vähem on teada tema ajalooalasest tegevusest. Ta pooldas seisukohta, et kreeka maadeuurija Pytheas külastas Läänemere piirkonda, (sh. Saaremaad, mida nimetas Ultima Thuleks) ja oma raamatus „Teekond maailma ääreni“ ta seda ka tõestab. **Kes?**

- 16.** Eestis lubasid mõned mehed kas või kartulikoori süüa, aga iseseisvuse peame saama. **Kes oli see riigijuht, kes on öelnud: „Sööme kas või rohtu, aga tuumarelv peame saama!”** Tuumarelv lõpuks ka saadi, küsitava toitumisharjumustes toimus aga märksa radikaalsem muutus – ta saadeti 4. aprillil 1979 poomise läbi mullatoidule.

- 17.** Ta on USA armees kõrgeimasse auastmesse tõusnud Eesti päritolu isik. 1945 Saksamaal põgenikelaagris sündinud ja aastast 1949 USA-s elanud naine sai 1995 brigaadikindraliks, 1998 ülendati kindralmajoriks ja määrati Rahvusliku Julgeolekuagentuuri (NSA) sõjaväelise osakonna ülema asetäitjaks. 2002. aastast erus. **Kes?**

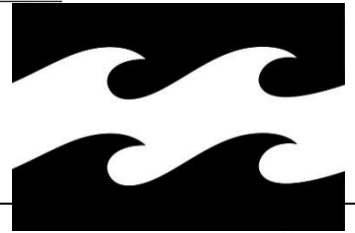
- 18.** **Millega on tegemist allolevatel piltidel?** Tõenäoliselt on nad kõik hilisemad jäljendused, originaal on hävinud, aga võib-olla polegi seda üldse sellisel kujul esinenud.

- 19.** Kui keskaegne Tallinn oli väidetavalt ehitatud soolale, siis **millise tootega on rikastunud Oulu ja paljud sealsed suguvõsad, nn. ***parunid?** Seda toodet valmistati peamiselt Kainuu piirkonnas ja toodi väljaveoks Oulu sadamasse ***teed pidi. Maanteed kasutati *** vedamiseks kõige rohkem XIX sajandi teisel poolel. Suve jooksul toimub Oulus mitmeid selle tootega seotud kultuuri- ja spordiüritusi, nagu ***jooks, ***paatidega sõudmine Oulu jõel, toote valmistamisele pühendatud pärandkultuuri nädal jne. Sama tootega seostub ka ühe Eesti linna tekkimine ja isegi nimi.

- 20.** Kuulete teadaolevalt vanimat salvestust Eesti hümnist, esitab Otto Bachmann. **Mis aastast on heliplaat pärit?** Täpseimad vastused saavad 2, ±2 aastat täpseimast vastusest annab 1 punkti. Tegemist on ka küsimusega viigilahutuseks.

- 21.** See wiradjuri keelest Austraalia inglise keelde tulnud sõna tähendab sooti ehk vanajõge. Sama nime kannab 1973. aastal asutatud Austraalia firma, mis valmistab riideid ja muid aksessuaare peamiselt rula- ja lumelauasõitjatele, surfijatele jt. spordiharrastajatele. Näete osa firma logost. **Milline firma?**

- 22.** Selle dinosaurusepoja töötas USA firma Ugobe välja 2003. aasta paiku. Üheks firma asutajaks oli Furby looja Caleb Chung. Esimene versioon liigutas, häälitsetes, reageeris puudutusele ja näitas välja algelisi emotsioone. 2011 ilmus uusim versioon, mis suudab õppida oma nime ära tundma ja omab terviklikumat pilti ümbritsevast (näiteks ei kuku ta trepist alla). Väliskuju disainimisel oli eeskujuks reaalselt eksisteerinud dinosauruseliigi *Camarasaurus* poeg. **Millist tootenime see „peaaegu“ elus mänguasi kannab?**

- 23.** See India köögist pärinev vürtsisegu sisaldab mitmeid komponente, millest põhilised on nelk, kaneel, koriander, ingver, vürtsköömen, must pipar ja muskaatpähkel. Variatsioonid võivad sisaldada veel kardemoni, apteegitilli seemneid, kuivatatud tšillikaunu jm. Valmistatakse kas kuivalt peenestades ja segades või vee, kookospiima või mõne muu vedelikuga pastataoliseks massiks hõõrudes. Segu nimi koosneb kahest sõnast, mis tõlkes tähendavad „kuum vürtsisegu“. Ayurveda meditsiinis kasutatakse seda segu kehatemperatuuri tõstmiseks. **Millist nime see krehvtine segu kannab?**

- 24.** Küsitav vanarahva mõistatus oli omal ajal tuntud peaaegu kogu Eestis. Näiteks Kambja kihelkonnast on kirja pandud versioon „Mõrsja muidu mulku ei näita, kui titti keelega ei laku?“ Setomaal öeldi aga nii: „Inne saa-ai tsusada, ku laku titti keelega?“ **Milline tegevus on selle mõistatuse vastuseks?** Seksiga ei ole siin mingit pistmist.

- 25.** Kes on need esimeste hulgas koosellunud isikud?

- 26.** Kuidas nimetatakse veise seljatükist ribikondi vahelt lõigatud steaki paksusega umbes 2 cm? Klassikaliselt lõigatakse seda üheksanda ja üheteistkümnenda ribi vahelt. Äärtel on rasv ja sees samuti pekisooned.

- 27.** Kes on pildil olev tegelane? Tema loojateks olid Igor Rõtov ja Peeter Koppel. NB! Vastus peab olema kaheosaline – tegelase nimi ja tegevusala.

- 28.** Seda uut, firma SK Solutions poolt välja töötatud e-teenuste mobiilse isikutuvastuse varianti tunnustatakse nüüd Eesti erinevate riigiportaalide ja suuremate kommertspankade (SEB, Swedbank, Danske, Nordea, Krediidipank) poolt. Hetkel pole selle süsteemi kaudu antud allkirjad kvalifitseeritud Euroopa Liidu tasandil, kuid töö selles suunas väidetavalt käib. Millist nime see lahendus kannab?

- 29.** Kuidas nimetatakse külmhoidlas mõne miinuskraadi juures pikemat või lühemat aega säilitatud **maasikataimi**? Sama nime kandis Flora toode, mis pakkus värskendust pärast habemeajamist. Toodet müüdi sellistes plastpudelistes.

- 30.** Selles seisundis kaotab inimene ajutiselt (harilikult tundideks või päevadeks, harva kauemaks) oma isikuga seotud mälestused ja läheb ringi hulkuma. Kuna väliselt võib inimese käitumine jääda normaalseks – säilib võime suhelda ja tegeleda igapäevavarutiinidega – ei oska juhuslikud möödujad midagi kahtlustada. Selles seisundis võis olla Agatha Christie oma kadumise ajal 1926. aastal. Seisundit on kirjeldatud paljudes filmides (*Nurse Betty*, *Forrest Gump*, *Lost Highway*).

Sama sõna tähistab üht klassikalist muusikavormi, tõlkes ladina keelest tähendab see „põgenemist“. Kuulete üht näidet Beethoveni loomingust. Mis sõna?

- 31.** Küsime tõelist amatöörspordlast, kelle treeninguks Teise maailmasõja ajal oli jooksmine Londonist 60 km kaugusel asuvalle töökohale. Ta polnud kaugel 1948. aasta olümpiale pääsemisest, kuid jäi Suurbritannia maratonijooksu kvalifikatsioonivõistlustel viiendaks ajaga 2:46.03. Tema enda sõnul takistas kerge vigastus parema tulemuse saavutamist. Isegi selle ajaga oleks ta olümpial saanud 15. koha ja edestanud kahte kolmest osalenud britist. Meest on mälumängudel varem küsitud seoses tema tööalase tegevuse ja eraeluga. **Kes?**

- 32.** Reeglina on kümnevõistleja tulemus 200-300 punkti nõrgem tema isiklike rekordite summast. **Milline kolmel olümpial osalenud sportlane tegi oma teisel olümpial 7 isiklikku rekordit?** Tasuks maailmarekord ja üks olümpiaajaloo ülekaalukamaid võite kümnevõistluses. Mõne aasta eest levis kuuldsu, et see mees elab Tallinnas puu otsas, aga tegemist on siiski nimekaimuga.

- 33.** Kes on see Inglise endine jalgpallitäh ja koondislane, Inglismaa jalgpallikoondise eest mänginud mees, kes kunagi pole Inglismaal elanud? Inglismaa koondises mängis ta 42 mängu, klubidest on esindanud Müncheni Bayernit, ManU-d ja Manchester Cityt.

- 34.** Soome Vabariigi 100. juubeliaastaks tehakse mitu eepilist filmi soomlastele olulistest sündmustest ja isikutest. Valmivad „Tundmatu sõduri“ uusversioon, filmid Tom of Finlandist ja ka ühest spordisündmusest. **Millisest?** Piisab aastaarvu ja sündmuse nimetamisest. Vihjeks olgu öeldud, et enamikelt peaosatäitjatelt nõuti selles filmis esinemiseks ühte erilist oskust.

- 35.** Kes on piltidel olev akrobaat, kes on tenniseväljakul rohkem pikali kui püsti? Efeksusele rõhuv mängustiil ei ole tal takistanud jõudmast mitmete Suure Slämmi turniiride veerand- või isegi poolfinaalidesse ja tõusmast maailma rankingus parimatel aegadel 6. kohale.

36. Kes oli esimene X-mängudel võistelnud eestlane? Ta sai 2011. aastal lumelauakrossis 10. koha. On osalenud 4 korda MM-võistlustel, parim koht (20.) pärineb samuti aastast 2011. Aastast 2015 kannab perekonnanime Vaultier.

37. Kuigi ta oli 2 kulla ja ühe hõbedaga 1932. aasta olümpia edukaim kergejõustiklane, oli kergejõustik talle kolmandajärguline ala. Juba 1931 oli ta tulnud USA amatööride korvpallimeistriks. 1935 kätte võetud golfikepp tõi talle suurima kuulsuse – 82 turniirivõitu, sh. USA (1946) ja Briti (1947) amatööride meistrivõistlustel. 1951 kanti ta golfi Kuulsuste Halli, enamat saavutamast takistas vaid varajane surm 45-aastaselt. Mõnedel küsitlustel on ta valitud 20. sajandi parimaks naissportlaseks. **Kes?** Tema perekonnanime kandis Rooma paavst, kes 751. aastal andis Pippinile (Karl Suure isale) õnnistuse Merovingide viimase valitseja kukutamiseks.

38. Selle riigi olulisemad sportlikud saavutused pärinevad kergejõustikust ja purjetamisest. Ometi oli sellest riigist pärit Mychal Thompson 1978. aastal esimene mitteameeriklane, kes valiti NBA draftis esimesena. Ta mängis NBAs kokku 14 hooaega ja tuli Lakersi ridades 1987 ja 1988 meistriks. Ka Mychali pojad Mychel ja Klay mängivad NBAs, kuid nemad on USA kodanikud. **Mis oli Mychal Thompsoni kodumaa?**

39. Ta oli ainus mootorisportlane, kes tuli maailmameistriks nii kahel kui neljal rattal. 1956, 1958, 1959 ja 1960 võitis ta 500 cm³ mootorrattal, 1964 vormel-1 sarjas Ferrari roolis. **Kes (1934-2017)?**

40. Piltidel olevate jalgpallurite nimed häälduvad peaaegu identselt. Statistikat väänates võib vasakpoolset isegi kõvemaks vennaks pidada – on ju tema resultatiivsus [NB! SEISUGA 3.04.2017] koondisemängudes 50% (4 mängu ja 2 väravat). Parempoolne on löönud 104 koondisemängus 24 väravat (23%). Siiski on parempoolne mänginud Liverpooli ja Feyenoordi tasemega klubides ja tema üleminekusummad on ületanud miljonit. Vasakpoolne müttab hetkel Inglismaa esiliiga klubis Fulham ja küsimuse autorile pole teada, kui palju ja kas üldse tema hankimise eest maksti. **Kes on need kaks kanget?**

- 41.** See 100 km pikkune jõgi algab Andaluusiast, Sierra Morena mägedest ja suubub Cádiz lahte. Juba 5000 aastat tagasi asusid jõe ääres vase-, kulla- ja hõbedakaevandused. Hispaania riik alustas organiseeritud kaevandus-tegevusega 18. sajandi algupoolel. Kaevandamine on jõe üsna ära rikkunud, vesi on värvunud ja tugevalt happeline. Aastast 2001 on kaevandused suletud, kuid metallide hinnatõus võib seda olukorda muuta. Kaevandusõiguste omanik on hetkel EMED Mining Group, kuid jõega sama nime kannab üks teine ja tuntum firma. **Milline?**

- 42.** Seda 70 aastat tagasi kaduma läinud seiklejat on otsitud Nikumaroro, Tabuarani, Kiritimati, Orona, Manra, Tiniani ja Uus-Ginea saarelt. Omal ajal levisid ka teooriad, mille kohaselt ta langes jaapanlaste kätte vangi ja hukati, või hoopis kadus avalikkuse eest teadlikult. **Kes oli see seikleja?**

- 43.** **Millise territooriumi lipp on pildil?** Inimesed ei ole seda sinna veel heisanud, aga mõnede entusiastide arvates toimub see lähema paarikümne aasta jooksul.

- 44.** Araali mere kuivamine on pälvinud palju meediatähelepanu, samaaegselt on läänepoolkeral üks järv üsna märkamatult maapinnalt kadunud. 20. sajandil oli järve suurim pindala 3500 km². Veel 1994. aasta Eesti Entsüklopeedia annab pindalaks 2500-3000 km². Wikipedia andmetel oli järv 2015. aastaks täielikult kuivanud. Põhjuseks Titicaca järve veetaseme langus ja Titicacast küsitavasse järve voolava Desaguadero jõe kuivamine. **Milline järv?**

- 45.** See linn on pindalalt väikseim Soomes (6 km²) ja asub enklaavina teise omavalitsuse sees. Umbes 9000 elanikust on soomekeelseid u. 60%. On üks rikkamaid omavalitsusi Soomes. Asutati 1906 erafirma poolt, mis ostis maad ja müüs edasi suvilakruntideks. 20. sajandi esimesel poolel ehitati palju villasid. Oli kaua suvitusrajoon, 1920 sai piiratud omavalitsuse, 1972 linnaõigused. Tööstust pole siia maani, moodne keskus, mis ehitati 1960-tel, on tänapäevaks nii moraalselt kui füüsiliselt lammutusküps. **Nimetage see linn - Tallinna Pirita linnaosa sõpruslinn?**

- 46.** Selle stiilse Londoni tänava planeeris John Nash 1810. aastal. Algselt oli tänava nimeks *New Street* (Uus tänav), sest tänava rajamiseks lammutati hulgaliselt hooneid. Tänapäevani käibiva nime sai tänav tulevase kuninga George IV järgi. **Milline tänav?**

- 47.** Nende 6 km² kogupindalaga asustamata kaljusaarte üle vaidlevad Hiina RV, Jaapan ja Hiina Vabariik. Hiina allikates on saari (*Diàoyúdǎo*) mainitud 15. sajandist. Jaapan loeb saari oma mõjupiirkonda kuuluvaks 1895. aastast. Kuni 2012 olid saared eraomanduses ja osteti Jaapani valitsuse poolt 2 miljardi jeeniga. **Millised saared, mille pärast oleks 2016. aasta suvel vabalt võinud madinaks minna?**

- 48.** Selle Riia lääneosas paikneva asumi ajaloos on sarnaseid jooni Tallinna Väike-Õismäega. Asumi põhjapiiriiks on Jurmalas gatve, edelapiiriiks Jurmalasse viiv kiirtee A10, teiselpool A10-t paikneb Riia lennujaam. Algselt kuulusid sealsed alad suvemõisale. Hõredalt asustatud äärelinna ehitati 1980-tel paneel lamurajoon, kus praegu elab u. 20,000 peamiselt venekeelset inimest. Arvatakse, et asumi nimi on tulnud sinna piirkonda Napoleoni sõjakäigu ajal sattunud prantsuse sõduritelt. Novembris 2013 tõi asumi meedia tähelepanu orbiiti sealse Maxima kaupluse kokkuvarisemine. **Milline asum?**

- 49.** Ta on küll rähniline, aga puid mööda ei roni ega tüvedesse õõnsusi ei raiu. Toitub hoopis sipelgatest, kelle kogumiseks rähnille omane pikk kleepuv keel ära kulub. Kreeka legendi järgi tekkis see mitte eriti kena välimusega lind nii: Zeusi abikaasa Hera nõidus ära nümfi, kes pani Zeusi armuma losse. Eestimaal on tal halb kuulsus õnnetusetoojana, mis kajastub hüüdnimedes palunõid, surmakägu jne. Neutraalsemateks nimedeks on külvilind, kaeralind, seemnelind, kaerakülvaja, kaera-Peep, piibutaja, tiirutaja. Viimaseid nimetusi on põhjustanud iseloomulik ühetooniline häälitsemine. **Mis lind?**

- 50.** **Kes laulab?** Ta on ka suurema osa enda laulude autor. Lauljakarjääri kõrval jõuab ta pidada ka Sauel asuvat pagaritöökoda Buxhöwden Pagar ja kõpitseda Neeruti mõisa.

- 51.** Ta oli NSV Liidu aatomiprogrammi üks rajajaid, spontaanse lõhustumise avastaja. Oli osaline seaborgiumi ja bohriumi sünteesil. Kui Igor Kurtšatovile venelaste soovist hoolimata omanimelist elementi ei antud, sai temast teine vene teadlane, kes sai omanimelise keemilise elemendi (nr. 114). Selle elemendi kahetäheline sümbol ühtib Hollandi kuldna kunagise tähistusega.

Kes?

- 52.** Selle õlipuuliste sugukonda kuuluva puu puit on küllaltki raske, värvuselt helehallist punakaspruunini. Kasvab Eestis kuni 30 m kõrguseks ja elab üle 200 aasta. Kõrgeim ja jämedaim eksemplar on Sargvere mõisa pargis. Hea tarbepuit, millest on valmistatud põllutöömashinate puitosi, tööriistade käepidemeid, spordivahendeid (hokikeppe, aere, tennisereketeid), pille, mööblit ja parketti. Talupered varusid vanasti lammastele söödaks selle puu okstest valmistatud vihtasid. Skandinaavia mütoloogias oli sellest liigist maailmapuu Yggdrasil ja sellest puust valmis ka esimene inimene Ask. Puu nimesid mõnedes Euroopa keeltes: *osis* (läti), *uasis* (leedu), *kõris* (ungari). **Milline puu?**

- 53.** See on üks kõige hullemini 21. sajandil rataste vahele jäänud rahvaid. Umbes 1,3 miljonit sellest islamiusku rahvast elab Myanmari loodeosas, kus nende tapmist ja vangistamist on ÜRO raporti järgi nimetatud „kuriteoks inimsuse vastu“. Myanmari ametliku seisukoha järgi pole sellist rahvast olemas, tegemist olevat illegaalsete immigrantidega Bangladeshist. Nende vastu on pöördunud isegi Myanmari budistlikud juhid. **Milline rahvas?**
- 54.** Tõenäoliselt nähti Eestimaa pinnal esimest korda automobiili esmakordselt 1902. aastal, kui vürst Mihhail Hilkov koos saatjaskonnaga käis ette valmistamas ühe tehnilise rajatise ehitust, mis lõppes 1904. Tänapäevaks on suur osa sellest rajatisest demonteeritud ega täida oma esialgset funktsiooni. Käib laisk kampaania rajatise taastamiseks. Asja sellest vaevalt saab, sest vajaminev summa oleks suurusjärgus 65 miljonit eurot ja teised samalaadsed projektid on prioriteetsemad. **Millise rajatisega on tegemist?**
- 55.** See mahumõõt oli eri piirkondades vahemikus 30-40 liitrit. 4 seda ühikut võrdus ühe aamiga. Ühik ise jagunes järgmiselt: vene ... (36,9 L)=3 pange=30 toopi, rootsi ... (39,3 või 41,0 L)=15 või 16 kannu, riia ... (38,2 L)=30 riia toopi, tallinna ... (32,5 L)=30 tallinna toopi. Sama mõiste on kasutusel ka paljudes muudes valdkondades, näiteks mereasjanduses. **Milline mõõtühik?**

Eesti 37. meistrivõistlused üksikmängus

Tallinn, 6. mai 2017

56. Eesti keeles on mitmeid sõnapaare, kus palatalisatsioon annab sõnale teise tähenduse (näiteks palk/*pa*/k). Kui küsitava paari palataliseerimata variant on väga laialdaselt kasutatav mõiste (muuhulgas ka keemias), siis paariline on haruldasem ja defineeritakse järgmiselt: „kolloidsüsteem, kus vedelas faasis on tahked osakesed mõõtmetega 1...1000 nm“. Alla nende mõõtmete on tegemist tõelise lahusega, üle selle suspensiooniga. **Milline termin?**

57. Vulkaanid jagatakse kolme gruppi – aktiivsed, kustunud ja***. **Milline on see kolmas grupp, kuhu kuuluvad näiteks Toba, Yellowstone ja paljud teised?**

58. Näete ühte keemilist reaktsiooni, alumisel pildil aga ühte 1. märtsil 2016 toimunud sündmust. Neid ühendab kolmetäheline lühend. **Milline?**

59. See oma sünniaastal jalgpallimurul silma paistnud sportlase järgi nime saanud mees on tegija Eesti pangandusmaastikul. Alustas karjääri juba 20-aastasena Hansapanga valuutavahetuspunktide keti juhatajana. Suvel 2016, kui temast sai Nordea Eesti haru juht, sattus kohe töötüli keskmesse. Oma ametikohast tulenevalt kuulub ka Eesti Pangaliidu juhatusse. **Kes?**

60. Kuulete üht laulu. Küsimus on kaheosaline: **mis bänd laulab** ja **kes on loo** (nii viisi kui sõnade) **autor?**

61. Kes on see Marseille'is näitlejate peres sündinud mees (1818-1910)? Esines laval juba 9-aastaselt. Võib öelda, et osalt just tänu temale on Pjotr Tšaikovski saanud maailmakuulsaks.

62. 1975. aasta Loomingu Raamatukogu avanumbriks pani Arvo Krikmann (1939-2017) kokku ühe kogumiku. Algul kõik laabus, saadi trükiluba, trükiti tiraaž valmis, saadi ka ilmumisluba ning valmistuti tiraaži ettetellijatele laiali saatma. Viimasel hetkel keelati aga raamatu trükikojast väljasaatmine otse Moskvast ära, põhjuseks roppude sõnade hulk raamatus. Tiraaž hävitati ja asendati kiirkorras Vsevolod Ivanovi jutukoguga "Niidermaad". Mis kogumikuga oli tegemist?

63. Kes on see varalahkunud (1951-2002) Eesti „Tom of Finland“, kes lõi 1990-tel selliseid homoerootilisi kunstiteoseid? Ta on töötanud ka teatri- ja kostüümikunstnikuna, sealhulgas Tallinna olümpiaregati ettevalmistamisel.

64. Nende tegelikud nimed on Thomas Beresford ja Prudence Beresford (neiupõlvenimega Cowley). Nad on peategelased 4 romaanist (pluss reast lühilugudest) koosnevas sarjas, kus nad vananevad, abielluvad ja saavad lapsed ning viimases romaanis on juba üle seitsmekümnesed, kuid endiselt uudishimulikud ja täis seiklusvaimu. Sarja esimene romaan ilmus 1922 ja viimane 1973. Eesti keeles ilmus sari kahes köites mullu. Kes on autor?

65. Selle mehe enda looming oli märkimisväärne – 83 raamatut, mitmed muusikapalad, biograafiad – kuid suurima teene maailmakirjandusele tegi ta sellega, et keeldus täitmast oma hea sõbra Franz Kafka viimast soovi põletada kõik käsikirjad. Juba enne Kafka surma oli ta julgustanud Kafkat oma teoseid avaldama, millega Kafka vahetevahel ka nõustus. Küsitav redigeeris Kafkast järele jäänud materjale, seega võib teda lausa kaasautoriks nimetada. Kes?

66. Norra GP-I küsiti kunstiiliki, kus teos moodustatakse väikestest tükkidest ja vastus („mosaiik“) ei olnud mitte kõigile jõukohane. **Kuidas nimetatakse pildil nähtavat tehnikat**, kus ühte värvi materjalist (harilikult puidust) välja lõigatud kujund täidetakse teist värvi materjalist detailidega?

67. 1969. aastal sai Henri Charrière'ist üleöö üks tuntumaid prantsuse kirjanikke. Tema (väidetavalt) autobiograafiline esikromaan müüdi hoobilt 1,5 miljonit eksemplari. Kokku on raamat ilmunud 239 trükis 21 keeles. 1973. aastal valmis ka samanimeline film Steve McQueeniga peaosas. Raamatu sündmustiku lähem uurimine on näidanud, et enamus seal kirjeldatud sündmustest ei ole tegelikult juhtunud isiklikult Charrière'iga, kuid saame siis talle pahaks panna hea loo jutustamist? **Millist nime kannavad nii romaan kui ka film?**

68. **Kuidas nimetatakse kujundit**, mille pliiatsid pildil moodustavad? Küsimus ei ole paigutatud kultuuriplokki sugugi mitte juhuslikult.

69. See filminäitleja, režissöör ja produtsent armastab käia mööda sissetallatud radu. Nii võime teda näha Dominic Toretto rollis tervelt kuues *Fast and Furious*-seeria filmis, kolmes David Twohy ulmepõnevikus mängib ta sünge minevikuga tapamasinat Riddickit. Neile lisaks on ta olnud Xander Cage filmis *xXx*. **Kes?**

70. Kuulete ühe 1978. aastal asutatud ansambli *peaaegu* kõige kuulsamat lugu. *Kõige* kuulsamat te ei kuule, sest enamus vastaks selle une pealt ära. See teine lugu tõi bändile pappi ja kuulsust – Oscar, Golden Globe, Billboardi edetabeli esikoht, 3 kuldplaati – kuid viis ka laialimineku 1987. aastal. Aastast 1997 tegutsetakse edasi vana laulja, kuid uute muusikutega. **Milline kollektiiv?**

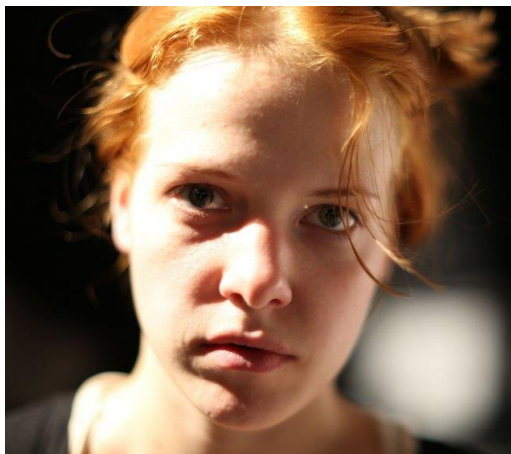
- 71.** Selles vene kirjandusklassika tippteoses on peategelasteks Ivan, Aleksei ja Dmitri ning nende isa Fjodor, kes on oma poegadest võõrdunud. Romaani läbivateks teemadeks on karistus ja lunastus, ohjeldamatu kirk ja kõlvatus, usk, vabadus ja armastus. Romaani kohta on öeldud, et enamik inimesi ei jaksa seda käeski hoida, läbilugemisest rääkimata. **Millist ühist perekonnanime selle düsfunktsionaalse perekonna liikmed kandsid?**
- 72.** Eesti keeles käivad osad käänded kolmekaup, nagu sisekohakäänded illatiiv, inessiiv ja elatiiv (sisse-, sees- ja seestütlev) või väliskohakäänded allatiiv, adessiiv ja ablatiiv (alale-, alal- ja alaltütlev). **Milliste eesti keelele kohasemate terminitega** tähistatakse eesti keeles puuduvat, aga näiteks ungari keeles esinevat kolmikut, mille rahvusvahelisteks nimetusteks on sublatiiv, superessiiv ja delatiiv?
- 73.** See mees on sündinud ja surnud Feodossias, väisanud ka Tallinna, **pildil** olev mälestusmärk on talle püstitatud 2003. aastal hoopis Jerevani. **Kes?**
- 74.** Edela-Prantsusmaal, Blanqueforti lähedal asuv Château Magnol sai eestlastele tuntuks tänu seal aastatel 2009-2010 üles võetud telesarjale, mille osalejate hulgas olid Marilyn Uusküla, Teele Viira, Karl-Erik Taukar, Sven Lõhmus, Tanja Mihhailova, Piret Järvis jt. **Milline sari?** Palume vastata võimalikult täpselt, sest hiljem on samas filmitud veel teisigi sarju.
- 75.** Raudrüü ja mõõgaga karmi tibi küsimus. See 191 cm pikkune supermodell ja näitleja võib enamike oma kolleegide peale ülevalt all vaadata. Vasakpoolsel pildil näeme teda „Troonide mängus“ Brienne' i rollis, parempoolsel pildil mõnevõrra naiselikumas *outfit*'is sama seriaali promoüritusel. **Kes?** Ta jagab perekonnanime kuulsa kirjanikuga, aga sugulased nad pole.

76. Poola üliõpilane Bartosz Uszko on leiutanud kirjaviisi nimega *nihon-no hangul*. Tegelikult ei ole see uus kiri vaid kasutab ühe keele kirjutamiseks teise keele jaoks ette nähtud kirjamärke. Uszko leidis, et tema poolt õpitava keele kirjamärgid on keerulised ja takistavad keele õppimist. Ta avastas aga, et teise keele märgid sobivad esimese keele kirjutamiseks isegi paremini ja nii edeneb esimese keele õppimine latusamalt. Muide, küsimuse autor tuli iseseisvalt täpselt samale järeldusele. **Millised kaks keelt need on?**

77. Kui veel mitte maailmakuulus režissöör laekus Peruuks koos juba ligi 80 filmis osalenud näitlejaga esimese ühise filmi võtetele, keeldus näitleja jalgagi džunglisse tõstmast, söimas võttegrupi liikmeid, tulistas kaarte mängivaid statistid ja ähvardas režissööri tappa. Selline koostöö jättis režissöörile kustumatu mulje ja nad tegid koos veel 4 filmi. Pärast näitleja surma tegi režissöör temast veel dokumentaalfilmi „Minu armsaim vaenlane“, mille reklaamlause oli: „Me austasime teineteist vastastikku, isegi teineteise mõrva kavandades“. **Kes olid need kaks kanget?**

78. Muusik ja helilooja Rod Temperton (1949-2017) kirjutas lugusid ja mängis klahvpille ansambelis Heatwave (tuntumad hitid: "Boogie Nights" ja "Always and Forever"), tema loominguga tipuks võib aga pidada ühe tuntuma muusiku tuntuimale albumile kirjutatud kolme lugu. Küsitav muusik ise on albumi nelja loo autoriks. **Nimetage muusik ja album**, mille kaasautoriks on Rod Temperton.

79. See näitleja lõpetas EMTA lavakunstikooli 2014. aastal. Juba 2012 sai ta Voldemar Panso preemia. On osalenud NO99 lavastustes „Mu naine vihastas“, „Ema Courage“, „Savisaar“, paljudel on mees tema Hermia NO99 ja ERSO ühistöös „Pööriöö uni“. Filmirollidest olgu nimetatud „Ema“ ja „November“, kus ta kehastas lootusetult armunud talutüdrukut Liinat. **Kes?** Parempoolse pildi on teinud Ene-Liis Semper.

80. Millist kuulsat vene heliloojat austab oma töötusega Saksa *heavy*-ansambel Mekong Delta?

Eesti 37. meistrivõistlused üksikmängus

Tallinn, 6. mai 2017

1. nuubialased, Sudaan	42. Amelia Earhart
2. manitu	43. Marss
3. Johann Wilhelm Krause	44. Poopó
4. Jaani kirik Tallinnas	45. Kauniainen ehk Grankulla
5. Mindaugas	46. Regent Street
6. Prževalski hobune	47. Senkaku saared
7. Gordion	48. Zolitude
8. Viktor	49. väänkael
9. Rama X	50. Hannah Ild
10. Thingvellir, Island	51. Georgi Fljorov
11. Erik Dahlberg	52. saar
12. riiklik lepitaja	53. rohingyad
13. Walther Funk	54. Haapsalu raudtee
14. loomad	55. ankur
15. Raul Talvik	56. sool
16. Zulfikar ali Bhutto	57. uinuvad vulkaanid
17. Tiiu Kera	58. MMS
18. Püha Graal	59. Gerd Müller
19. tõrv	60. Folksell, Lauri Saatpalu
20. 1908	61. Marius Petipa
21. Billabong	62. vanasõnad
22. Pleo	63. Agu Pilt
23. Garam Masala	64. Agatha Christie
24. niidi nõela taha pistmine	65. Max Brod
25. Taivo Piller ja Mart Haber	66. intarsia
26. antrekoot	67. Papillon
27. Investor Toomas	68. hüperboloid
28. Smart-ID	69. Vin Diesel
29. Frigo	70. Berlin
30. fuuga	71. Karamazov
31. Alan Turing	72. peale-, peal- ja pealtütlev
32. Nikolai Avilov	73. Ivan Aivazovski
33. Owen Hargreaves	74. Elu veinimõisas
34. 1995 jäähoki MM	75. Gwendoline Christie
35. Gaël Monfils	76. jaapani ja korea keeled
36. Kadri Pihla	77. Werner Herzog ja Klaus Kinski
37. Mildred Zacharias	78. Michael Jackson, Thriller
38. Bahama	79. Rea Lest
39. John Surtees	80. Modest Mussorgski
40. Mattias Käit ja Dirk Kuyt	
41. Rio Tinto	

Küsimused: Sven Oidjärv, Mart Vellama (nr. 26, 29, 33, 60, 62, 64, 78), Aare Olander (nr. 20; töötlus ja vormistus)

20. <https://www.youtube.com/watch?v=gOkY-adknqE>
30. <https://www.youtube.com/watch?v= weEGDmtpSI>
50. <https://www.youtube.com/watch?v=rWZdZwtMHSA>
60. <https://www.youtube.com/watch?v=7w1fczvir1A>
70. <https://www.youtube.com/watch?v=YVlrhahj8G4>
80. <https://www.youtube.com/watch?v=lrhBaOCZ1uA>